Kulturell medvetenhet

Helena Gard, hälsoutvecklare
Helena.gard@regionvasterbotten.se

Emma Wasara, hälsoutvecklare
emma.wasara@regionvasterbotten.se

Illustration: *En förälder blir till*, Kunskapscentrum för jämlik vård, Västra Götalandsregionen

region västerbotten

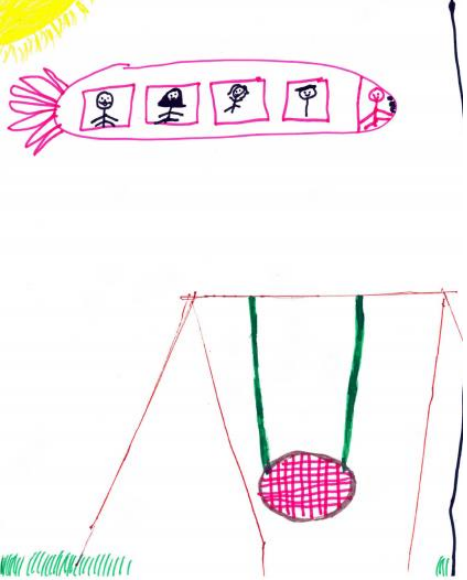

Bild: Vi lämnade allting och kom hit. Barnombudsmannen 2017.

Att tänka på

- Vi har alla olika erfarenheter av makt, kränkningar och diskriminering
- Undvik att tänka ”vi och dom”
- Utgå från att alla finns i rummet – om vi pratar om rasism eller homofobi så anta att det finns personer som har erfarenhet av rasism och/eller homofobi – då blir det här någonting som också rör oss i rummet

region västerbotten

Jämställt föräldraskap

Stjärnfamiljen

Kulturell medvetenhet

Psykisk hälsa

Fyra steg

1. Vad är problemet
2. Inspiration
3. Inventering
4. Handling

region västerbotten

Kulturell medvetenhet

- Kulturell kompetens
- Interkulturell kompetens
- Kultursensitivitet

region
västerbotten

Vad tänker du på när du hör ordet kultur?

Diskutera i bikupor

www.menti.com använd koden 120191

WIFI: UmeaFolketshusGuest lösenord: sporthall

region västerbotten

Kultur

- Kultur kan beskrivas som en vid uppsättning av värderingar, ritualer, traditioner och sedvänjor som skapas av människor för att förstå, tolka och ge mening i världen.

- Kulturbegreppet kan användas för att dra gränser mellan ”oss” och ”de andra”. ”De andra” ses som kulturbärare och ”vi” är neutrala.

https://www.antirasistiskaakademin.se/kultur/

region västerbotten

Det kulturella isberget

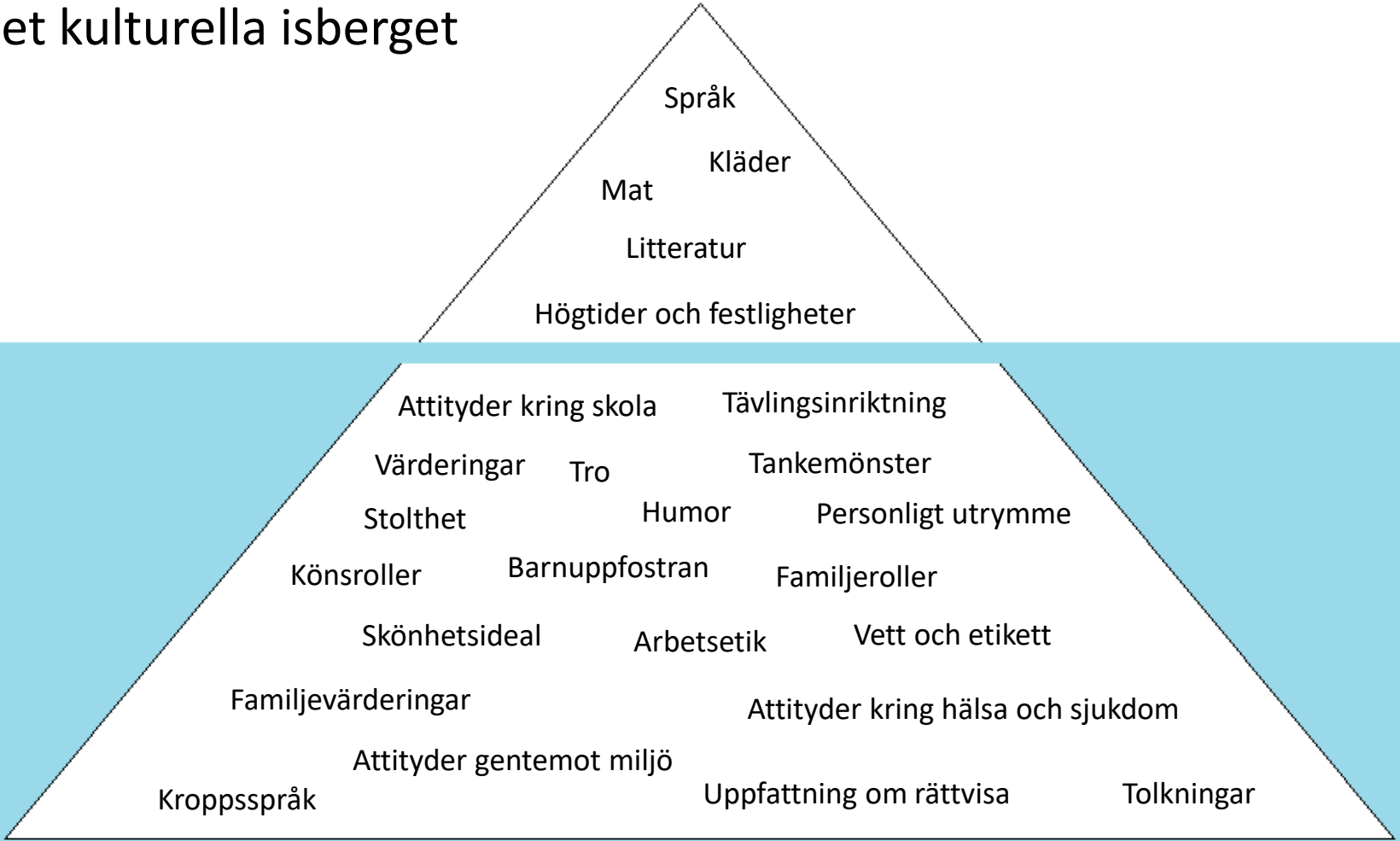

Om kultur

1. Förknippat med identitet, sociala strukturer och makt
2. Hur påverkar kultur våra handlingar och handlingsutrymme

En statisk kultursyn innebär förenklingar av typen ”svenskar är si, somalier är så”

region västerbotten

Kulturell medvetenhet

Nyfikenhet

Reflexivitet

Självkännedom

Relativism

”Kulturell medvetenhet innebär att lära känna sig själv och förstå sina egna tankar och reaktioner, och inte bara ta reda på hur andra människor gör.”

Lisen Dellenborg
- *En förälder blir till*, Kunskapscentrum för jämlik vård, Västra Götalandsregionen

region västerbotten

Personcentrerat förhållningssätt

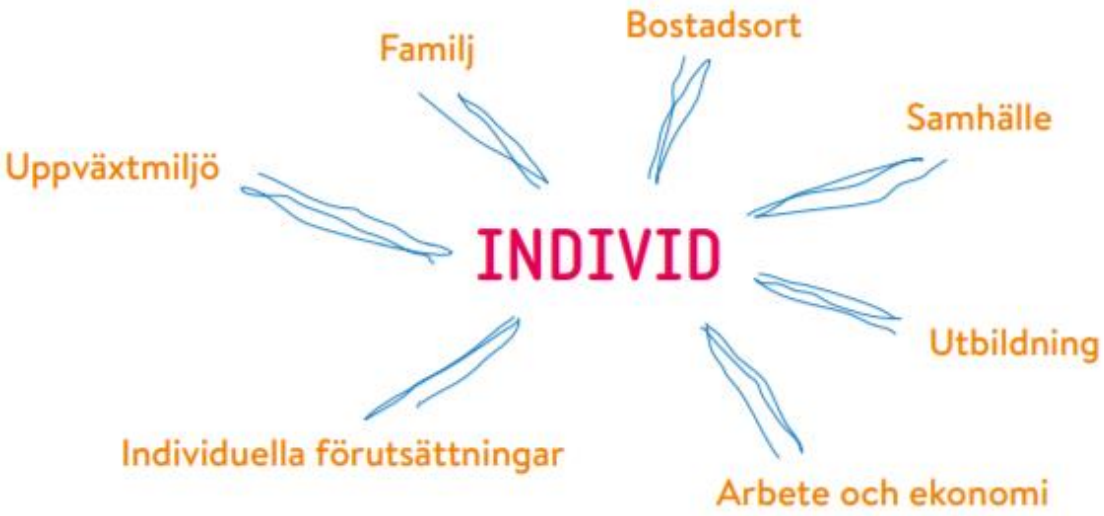

”I mötet med människor från andra kulturer måste man låta saker ta tid och man måste våga fråga: ’Jag förstår inte, hur menar du?’ Man måste ha möjlighet att möta varje person som en individ och inte ’förblindas’ av det vi kallar kultur.”

Anita Berlin

- *En förälder blir till*, Kunskapscentrum för jämlik vård, Västra Götalandsregionen

region västerbotten

Illustration: *En förälder blir till*, Kunskapscentrum för jämlik vård, Västra Götalandsregionen

NORMER

Förväntningar och föreställningar om hur människor ska vara

SEKULARITETSNORMEN

Normalt att ta avstånd från religion och religiösa uttryck.

Ses lite irrationellt att tillhöra en grupp (till exempel en religion) och låta sig styras av den.

VITHETSNORMEN

Positivt, eftersträvansvärt och normalt att vara vit.

Personer som är vita har sociala, ekonomiska och politiska privilegier.

SVENSKHETSNORMEN

Positivt att:

- Vara född i Sverige
- ”Se svensk ut”
- Svenskklingande namn

region västerbotten

Minoritetsstress

En etablerad teori för att förklara de höga ohälsotalen hos minoriteter.
(Meyer, 2007)

region västerbotten

Sverige är ett mångkulturellt land

50% av alla som föder barn i Sverige har utländsk bakgrund och 35% av de som föder barn i Sverige har utomeuropeisk bakgrund

- Statistiska centralbyrån

(Utländsk bakgrund = En själv eller minst en förälder är född utomlands)

region västerbotten

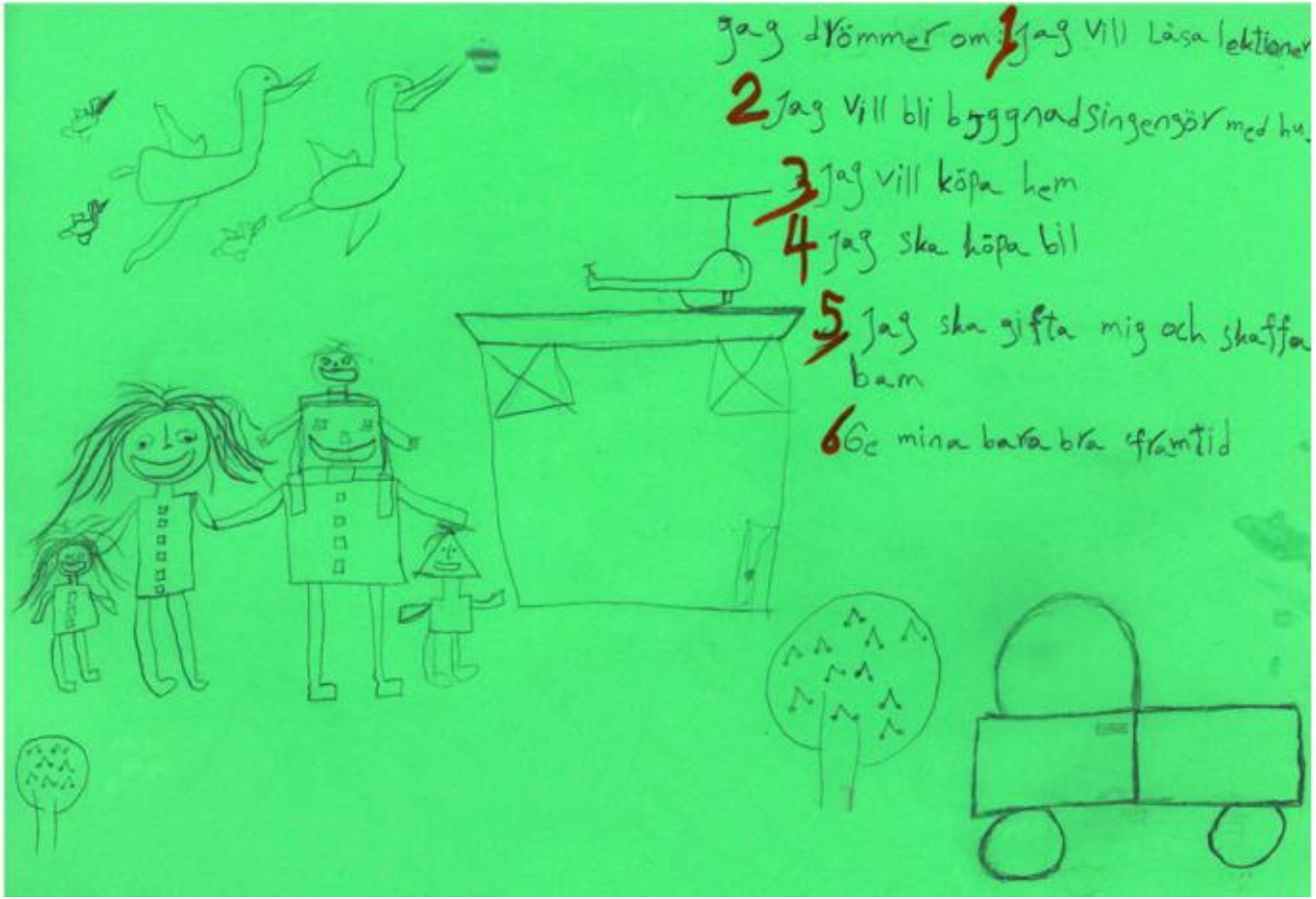

Vi lämnade allting och kom hit.
Barnombudsmannen 2017.

region
västerbotten

Vad är svårt i interkulturella möten?

Jag själv

- Osäker/känner sig klumpig
- Rädsla för att säga/göra fel
- Rädsla för att verka rasistisk

Familj

- Kunskap om sjukvårdssystem?
- Tidigare erfarenheter av svenska samhället som påverkar deras förväntningar.
- Kunskap om hälsa
- Erfarenhet av migration

Båda

- Språk
- Olika åsikter och erfarenheter – finns det något rätt?
- Fördomar
- Kommunicera via tolk

region västerbotten

Vad är svårt i interkulturella möten

- Är det en utmaning för oss att möta utlandsfödda föräldrar eller är vi redan jättebra på det? (Och om vi är jättebra – hur märks det i så fall?)
- Hur agerar jag i mötet med familjer som kommer från ett annat land och ett annat sammanhang än jag själv? Vad är skillnaden mot när jag möter en familj som verkar komma från ett sammanhang som liknar mitt eget? Gör jag på olika sätt? Varför? Är det bra eller dåligt?
- Känner utlandsfödda föräldrar sig trygga, sedda och nöjda med den vård vi ger?

www.menti.com använd koden 120191

region västerbotten

”Ganska snart insåg vi det hopplösa i uppgiften att försöka lära oss en massa om somalisk kultur. Det finns naturligtvis inte bara en kultur i Somalia, precis som det inte finns bara en kultur i Sverige. Klass, social ställning, om du är född på landet eller i stan – allt sådant har ju betydelse i hur vi blir som människor.”

Personalen på barnavårdscentralen Oden i Falköping.

En förälder blir till, Kunskapscentrum för jämlik vård, Västra Götalandsregionen

region västerbotten

Intersektionalitet

Grupper är aldrig homogena

Människor består alltid av en mängd olika identiteter som existerar samtidigt och påverkar varandra.

En persons könsidentitet, könsuttryck, sexualitet, ålder, etnicitet, nationalitet, funktionalitet, samhällsklass, religion och trosuppfattning är alla exempel på identiteter som tillsammans skapar förutsättningarna för just den personen.

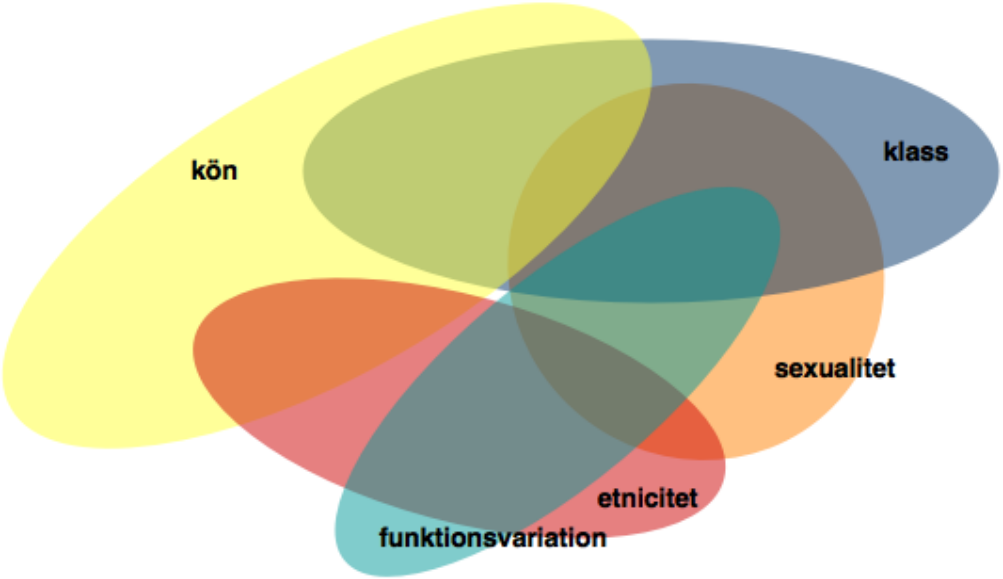

region västerbotten

Relationskultur

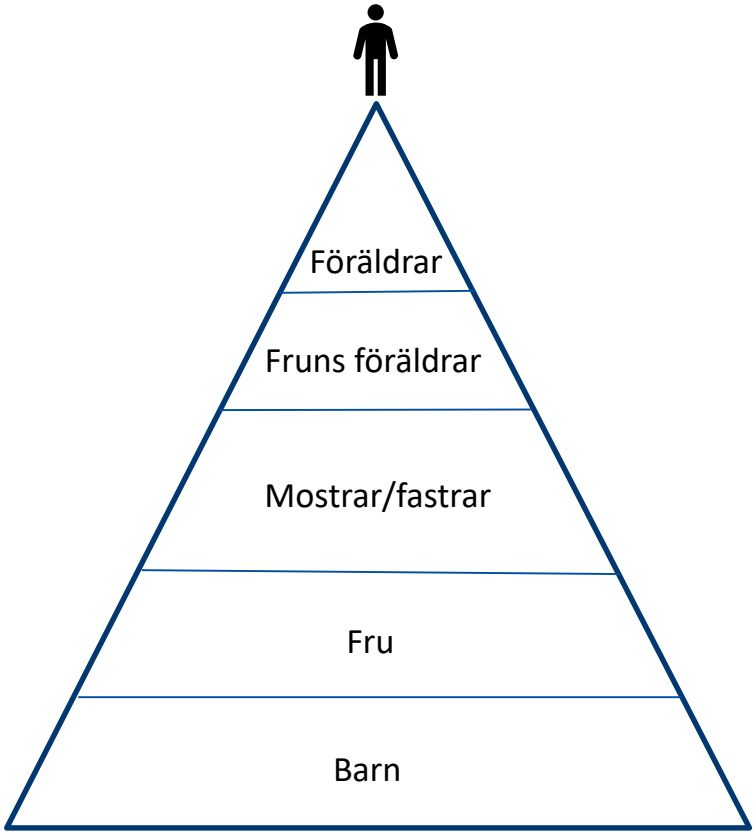

Prestationskultur

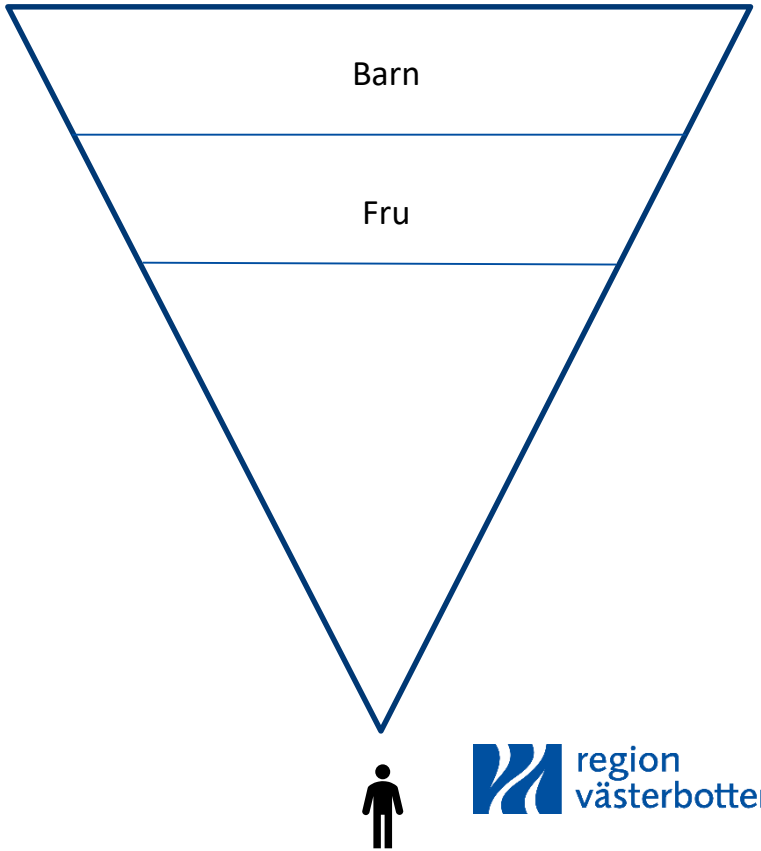

region västerbotten

Individ, familj, samhälle

Relationskultur - gruppcentrerad

- Jag en del av gruppen, jag identifieras relation till familjen/gruppen
- Individens egna önskemål kan få stå tillbaka för gruppens bästa
- Relationer inom gruppen/familjen vägleder, styr och reglerar
- Barn förväntas ta hand om sina föräldrar

Prestationskultur - individcentrerad

- Individen identifierar sig utifrån sitt ”jag”
- Självständig - Oberoende
- Samhällets lagar och förordningar reglerar relationen mellan människor
- Institutionen vårdar våra barn och föräldrar

region västerbotten

Den utvidgade familjen som norm

”Men för oss, kulturellt, att exakt säga skillnaden mellan biologiska föräldrar och föräldrar, det är lite galet för oss. En vuxen släkting är förälder för barnet. Det finns i historien inte en familj som uppfostrar bara sina egna barn, i vårt land finns inte det.”

Källa: Sara Jonsdotter, antropolog, forskare. ”Släktträdet är långt: somaliska familjer och de nationella regelverken” 2007.

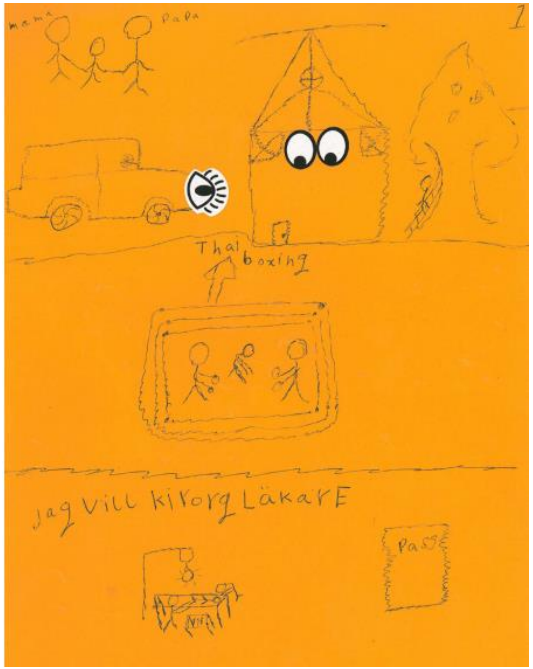

region västerbotten

Den utvidgade familjen som norm

Barn ses som ”mobila”

”Den som har bäst förutsättningar för att ta hand om ett barn i en viss situation bedöms som den mest lämpade föräldern, åtminstone för en tid.”

Källa: Sara Jonsdotter, antropolog, forskare. ”Släktträdet är långt: somaliska familjer och de nationella regelverken” 2007.

region västerbotten

Hedersrelaterat våld och förtryck

- Föreställningen om ogifta flickors renhet och oskuld
- Gifta kvinnors kyskhet/avhållsamhet
- En kvinnas skam upprätthåller familjens heder – skamlösheten bestraffas
- Innebär en utsatthet för kvinnan
- Utsatthet även för HBTQ-personer
- Bröderna utöver kontroll över systrar, och kvinnliga kusiner.
- Maken kan delegera till äldsta sonen att ha kontroll över modern

Källa: Devin Rexvid forskare Umeå Universitet.
Lyssna på: Fråga vad du vill i P3 - ”Jag tillhörde en hederskultur” (25 juli 2019).

region västerbotten

Hedersrelaterat våld och förtryck

”Kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i hot om våld och våld, inklusive dödligt våld”

HEDERS FÖRTRYCK .SE

Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer (Skr. 2007/08:39).

region västerbotten

Könsstympning

- Könsstympning av flickor och kvinnor innebär att större eller mindre delar av de yttre kvinnliga könsorganen tas bort eller skadas, oftast utan bedövning. Ingreppen har ingen medicinsk grund. Det finns olika former av könsstympning och de kan klassificeras på olika sätt.
- Enligt Socialstyrelsens kartläggning från 2015 uppskattas ca 38 000 flickor och kvinnor i Sverige leva med konsekvenserna av könsstympning.

HEDERS FÖRTRYCK .SE

Hedersförtryck.se

region västerbotten

Vi måste förstå att familjerna ofta kommer till Sverige med föreställningen att de har gjort något som är bra, men här möts de av att de kan åka i fängelse för det. Att respektera familjerna, att skapa tillit och förtroende är helt nödvändigt för att kunna hjälpa dem."

Maria Hogenäs, verksamhetsledare
för Mammaforum i Bergsjön i Göteborg.

En förälder blir till, Kunskapscentrum för jämlik vård, Västra Götalandsregionen

region västerbotten

Rädsla för stigmatisering

- När hedersrelaterat våld och förtryck synliggörs kan det finnas en rädsla för att stigmatisera vissa grupper.
- Rädslan för stigmatisering får aldrig leda till att individer förvägras sina mänskliga rättigheter och att hedersrelaterat våld och förtryck osynliggörs.
- Den enskilda personens situation måste alltid vara i fokus, liksom utgångspunkten att de mänskliga rättigheterna är lika för alla.

Hedersförtryck.se

region västerbotten

Vad har du för erfarenheter av att lyfta hedersrelaterat våld och förtryck i möten med människor?

Finns det situationer där du i efterhand tänker att du borde ha lyft frågan?

region västerbotten

Lunch

region
västerbotten

Tio olika förhållanden

Känner du igen dessa?

Vilka förhållanden upplever du vara svårast?

region
västerbotten

Tack för oss!

Helena Gard, hälsoutvecklare
Helena.gard@regionvasterbotten.se

Emma Wasara, hälsoutvecklare
emma.wasara@regionvasterbotten.se

Illustration: *En förälder blir till*, Kunskapscentrum för jämlik vård, Västra Götalandsregionen

region västerbotten